

Силните страни на децата и техните родители - как ги откриваме и използваме?

Д-р Галина Маркова

Ноу Хау Център за алтернативни грижи за деца,
НБУ

Социална работа и “подход на силните страни”

- Професия, базирана на ценности, свързани с достойнство, справедливост, право на избор и на развитие
- Защо е необходим „подходът на силните страни“ в социалната работа – като баланс на упражнявания контрол върху клиента

Какво означава „подход на силните страни“?

- Защо се развива този подход - изследвания
- Нова призма за разбиране на развитието индивида
- Нов тип въпроси
- Нов тип оценка
- Нова посока на интервенции
- Нов възглед за човека
- Нов възглед за ролята на професионалиста
- Възможности и ограничения на подхода

Резилианс

- Съпротивителни сили
- Устойчивост
- Превъзмогване , но и развитие
- Способност за развитие след травматично преживяване
- ‘нормално развитие в трудни условия’ (Fonagy,1994)

Резилианс - България
Да инвестираш в децата в едно общество в преход
Международно изследване , финансирано от
Фондация Оук и проведено от екип от НБУ

Методология

- Качествено изследване, което изучава източниците на резилианс за деца, които са били обекти на сексуално насилие или са живели в сериозен риск от такова насилие. Изследователите интервюираха деца , родители и лидери за техния живот с фокус върху това, което им е помогнало да преодоляват трудности, да избегнат рискове и да се възстановят след травматични преживявания. Изследването изучава житейски истории, важни събития , хора и интереси, за да идентифицира източниците на радост и сила в средата на децата, и в самите деца, които им помагат да се справят с ежедневните си проблеми и да преследват целите си.

Участници в изследването

- 70 деца на възраст от 9-до 24 (35 българи, 25 роми; 40 момичета и 20 момчета. **1/3 са жертви на сексуално насилие; 1/3 живеещи в сериозен риск от сексуално насилие)от уязвими общности**
- Родители – 40 родители (23 майки, 14 бащи, 1 дядо, 2 баби). 5 бяха роми, останалите- българи. Шест от майките са преживели сексуално насилие.
- Лидери – 9 роми, 28 българи. От тях 7 доброволци, 4 учители, бизнесмен, 5 , работещи в НПО, неформални лидери в общността и работещи в системата за закрила на децата.

Изследователят-клиницист и откриване на силните страни

- **“Магнетизъм на травмата”**
- Случаят Иван, 9 годишен – бездомно дете, просещо на улиците, нямащо достъп до болната си майка:
- “А тоя истинския ми баща колко е гаден! Колко е гаден! Че ще го дам за издирване Аз отивам в полицията веднага. Отивам в полицията и им казвам: Издирваме баща ми. Аз идвам с вас, понеже знам къде е къщата. Не ме иска. Захвърлил ме е като боклук. Да ти кажа ли какво ми казва баща ми? Казва ми боклук, копеле и аз си викам на акъла: Идва ми направо да те тръснем от земята. Направо като ги чуем тия думи, направо ми идва да хванем един чук и да му мачкам главата Много, много, много е гаден! Адски много е гаден!!”

Иван

“Аз много обичам Бог. Ще направя всичко за него. Казвам молитви, а молитвите, както знам, е на добро. По принцип когато ядем, аз казвам преди хранене: еди какво си, еди какво си. Аз мога да ти кажа цялата молитва, ако искаш. Таман да я научат всичките деца. ‘Моля те Боже, грижи се за мен’,или, ‘Моля те, Боже, ако съм ударил някой да не стане нещо лошо.’ Бог ме спира. Искам да ми е той баща, а не искам такива – да го кажа, боклуци да ме ядосват само...”

Ако Иван е дете в сериозен риск, Мила преживява процес на резилианс

- Когато Мила е на 10, баща ѝ умира. След като живее известно време с майка си, се изнася от къщи и се замесва с група наркомани, един от които става неин партньор. Започва да взима наркотици и напуска училище. Един ден приятелят ѝ е арестуван за продажба на дрога. Мила е в шок и търси помощ от негови роднини, но те отказват да направят каквото и да било.
- По това време Мила среща приятел от детинство. Той казва, че ако баща ѝ беше жив, не би бил щастлив да я види в подобно положение.
- Това за Мила става повратен момент

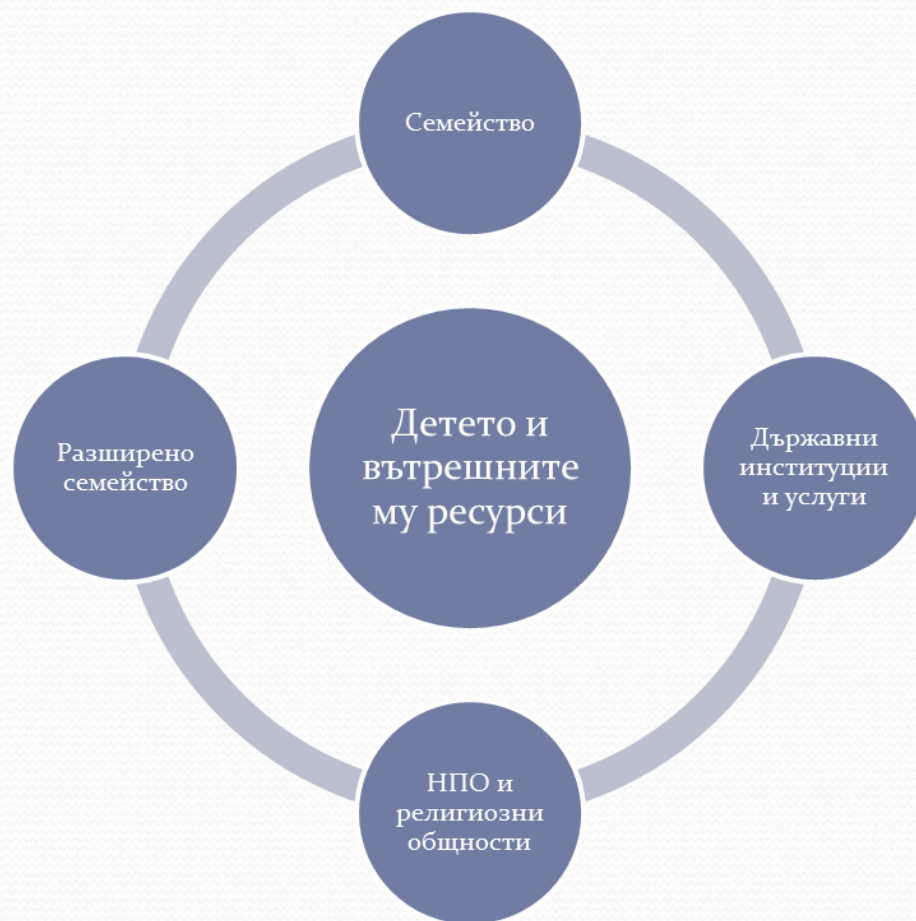
Мила – изучаване на повратния момент

- “След като чух това погледнах в себе си и намерих част от мен, която мислех, че е умряла. Търсих баща си в мен, дъщерята на баща ми и я открих. Помислих си, че ако татко вижда какво става на земята, той не би бил щастлив, че през цялото това време, докато не подозирах, че добрата част в мен съществува, не бях неговото дете, неговото слънце....това беше повратната точка.....след това ,първата крачка беше да спра да взимам наркотици, но не беше лесно. И отново мисълта, че баща ми не би одобрил да се саморазрушавам, ми помогна.....
- “За мен той е звезда, която свети, която ме наблюдава отгоре, показвайки ми пътя и аз просто я гледам.”

Мила

- Мила променя живота си. Връща се при майка си и на училище и започва да рисува. Защо рисуване?! Защото баща ѝ и е разказвал истории как изкуството му е помогнало да се справи с проблемите в живота си.
- Сега Мила е на 18. Не взима наркотици и има сериозни планове да стане адвокат. Работи, ходи на училище и взима уроци по рисуване. Има група приятели, с които се подкрепят в трудни ситуации.

Научихме, че: 1/Детето е активен субект

2/Децата създават “непосредствена среда”, която контролират

“Непосредствената среда” е територията на детето, която то създава в прехода от семейството към общността. Тази територия то създава, водено от план за развитие.

3/ Детето може да разпознае “нормалността” в света на насилието, който е по-подреден от “нормалния” живот. Това е риск

- **Този свят има правила, етика - кой е добър и лош насилник**
“моите приятели, които търгуват с наркотици, предупреждават момичета да не стават проститутки. Но те не ги чуват, решили са”,
- **дава достъп до ресурси**
- **предоставя самочувствие**
- *“Ходила съм по частни състезания, примерно, в някоя къща или вила. Просто реших да пробвам и бях отишла два-три пъти за да помагам на нашите за пари, за да имам аз. Взимах, да кажем, по 200-300 лева, по 400-500 лева. Оттам започнахме. Принципно борбата даже не беше равностойна, защото тя (момиче) беше по-слаба от мене. Аз бях по-едра. Набих я и те ми дадоха 200 лева. Изпратиха ме с някакво уважение: „Ела пак!” и т.н.”*

„Нормалният ” живот...

- Проституиращото момиче, страдащо от болест, която я лишава от възможността да има деца казва:
- *„И аз затова си направих една мечта – представям си, че съм завършила, че съм добре финансово, че си имам най-накрая мъж, че си имам едно детенце и лека полека с родителите се оправям. Това е. Една илюзия....И усмивката, най-вече, колкото и да е тежко....”*

ИЗВОДИ

- Детето и/или неговото семейство имат капацитет и се развиват. Ролята на професионалистите - слушане, открито говорене за рисковете , осигуряване на структура и посвещаване на време на децата.
- Изисква се нов начин на мислене и поведение на професионалистите и членовете на общността.
- Интервютата - добър начин за участниците деца да открият свои силни страни.
- Сексуалното насилие е част от цялостната ситуация , която включва negliжиране, бедност, физическо насилие и липса на ред и структура в средата на детето.

Откриване на силните страни в „интервюто“ – как?

- Слушане – продължителни интервюта
- Търсене на “пролуки” за осъзнаване на силните страни. След като Иван изразява гнева си , той може да го изследва, както и начините, по които го спира. Бог е неговата опора и “баща”.
- “Какво ти помага?” е начин да се изследва силната му страна – Иван осъзнава агресията си , последиците от нея, има стратегия за постигането нанякакъв контрол на нея
- Използване на определени въпроси, които подпомагат изследването на резилианс – “Кой е най-хубавият ти момент в живота?”, “Как минава един обикновен ден?”
- **Детайлите** и тяхното изучаване
- Изучаване на повратните моменти

Откриване на силните страни в „интервюто“ – защо?

- Връзка на доверие
- Изненада и възможност за връзка
- Разбиране, че имаш силни страни
- Разбиране, че те не са случайно придобити
- Разбиране, че ги използваш
- Партньорство

Литература

- Bowlby J. (1969). Attachment. Attachment and loss: Vol. 1. Loss. New York: Basic Books.
- Fonagy, P. et al (1994) The theory and practice of resilience. Journal of Child Psychology and Psychiatry. 35,2.231-257